

Validering på Åland

Centrala begrepp använda inom validering och erkännande av kunnande

Uppdaterad 4 maj 2009.

En levande lista som kommer att kompletteras vartefter arbetet framskrider

*Frågor eller kommentarer: kontakta Projektmedarbetare Sofie Norrlund Tel. +358 (0)18 25246
sofie.norrlund[at]regeringen.ax*

- **Akademiskt erkännande:** Beviljande av inträde till en utbildning på basis av utländska studier och en del av en examen som avläggs i Finland.
- **AMS:** Ålands arbetsmarknads- och studieservicemyndighet.
- **Andra stadiet:** Utbildningen på andra stadiet består av gymnasieutbildning och yrkesinriktade grundexamina i Finland.
- **Antagning till universitet/högskola och högre utbildning:** System där behöriga sökande får rätt att studera vid ett universitet eller en särskild utbildning.
- **Ansvarig handledare:** Person som utses till ansvarig handledare för den praktiska undervisningen skall besitta tillräcklig yrkeskunskap, utbildning och arbetslivserfarenhet samt för uppgiften lämplig pedagogisk färdighet. ([LF 61/98](#))
- **Arcada:** Nylands svenska yrkeshögskola.
- **Axxell:** Utbildningsarrangör på andra stadiet och i fri bildning på olika orter i Svenskfinland,.
- **Bedömning av enskilda personers utbildningsbevis:** De behöriga organen gör skriftligen en uppskattning av en persons utländska kompetens. Detta sker vid universitetet eller vid ett visst utbildningsprogram i enlighet med [Lissabonfördraget](#). [Utbildningsstyrelsen](#) är behörig myndighet för bedömning av utbildningsbevis med avseende på yrkeskompetens.
- **Behörighet till högskolestudier:** Personer bör ha rätt nivå på tidigare utbildning eller kompetens för att få studera vid högskola.
- **Branschråd:** Förbindelselänk mellan högskolan och näringslivet/arbetslivet i det omgivande samhället, informations- och idéutbyte och för initiativ i frågor rörande utvecklingen av utbildningsprogrammen vid högskolan på Åland.
- **Ekvivalering:** Erkännande, bedömning av om den sökandes utländska utbildning motsvarar behörighetskravet.
- **Emil:** Energi och miljötekniska föreningen i landskapet Åland r.f.
- **Erkännande av kompetens:** Tidigare erhållna färdigheter ges officiell status.
- **Erkännande av kunnande:** Få tidigare slutförda studier som motsvarar målen för och det centrala innehållet i läroplanen eller kunnande som förvärvats på annat sätt bedömda och erkända, tillgodoräknade eller ersatta.. Se även [Handbok för erkännande av kunnande för fristående examina, anvisningar för examinander, personal och bedömare](#) och [Handbok för erkännande av kunnande för läroplansbaserad grundexamen, anvisningar för studerande](#), EU-direktivet om erkännande av yrkeskvalifikationer: Europaparlamentets och rådets direktiv [2005/36/EG](#) av den 7 september 2005 om erkännande av yrkeskvalifikationer. Erkännande av

kunnande 23 § [FFFS 1116/2008](#). Se Rikslag om erkännande av yrkeskvalifikationer [30.11.2007/1093](#).

- **Ersättande:** Kunskap kan ersätta det som efterfrågas i kursplaner.
- **Europeiska socialfonden:** Stöder projekt som främjar kompetensutveckling och motverkar utanförskap, medlen hjälper människor att förbättra sin kompetens och öka jobbmöjligheterna. Nationella beslutsfattare är ansvariga för socialfondens dagliga lokala verksamhet. ESF:s verksamhet är baserad på åtgärder inom fem områden; en aktiv arbetsmarknadspolitik för att bekämpa arbetslösheten, främjande av social integrering, livslångt lärande samt yrkesutbildningssystem som ökar möjligheterna till anställning, åtgärder för att föregripa och underlätta ekonomiska och sociala förändringar samt lika möjligheter för kvinnor och män.
- **Examensgrunder:** Innehåller de övergripande målen för utbildningen, utbildningens struktur och omfattar de utbildningsprogram och kurser som skall erbjudas på respektive nivå, beskriver den underliggande kunskapssynen samt därav följande pedagogiska konsekvenser och utbildningspolitiska ställningstaganden. Innehåller även bestämmelser om särskilda temaområden i utbildningen, studiehandledning, stödundervisning och specialundervisning, bedömning, tillgodoräkning av tidigare studier samt utvärdering och kvalitetssäkring. Examensgrunder är ett fastländskt begrepp för grunderna för fristående examen och för de nya grundexamina inom olika yrkesområden. På Åland kallas det [läroplansgrunder](#).
- **Examensmästare:** Yrkeskunniga personer som verkar inom systemet med fristående examina, expertnivå när det gäller att anordna och bedöma examenstillfällena inom respektive bransch.
- **Examenstillfälle:** De dagar när en vuxen studerande/examinand visar sitt yrkeskunnande i arbetet. En arbetstagar och en arbetsgivare bedömer examenstillfället utgående från bedömningskriterierna för respektive examensdel, sker oftast på den egna arbetsplatsen eller i slutet av inläring i arbetet inom en förberedande utbildning vanligen 2-5 examenstillfällen, beroende på examen.
- **Flex Learn:** Projektet Flex Learn framarbetade under åren 2004-2007 ett förslag till inrättandet av öppen och flexibel gymnasialstadietutbildning med vuxenprofil, kurser i allmänna behörighetsgivande ämnen i enlighet med läroplansgrunderna. ESF-finansierat.
- **Fortbildning:** Avser utbildning som krävs för att den yrkesverksamme skall kunna bibehålla och utveckla sin yrkesskicklighet.
- **Formellt lärande:** Sker vanligen i skolor och där lärandemålet, lärande och inläring handleds systematiskt och deltagaren får efter avklarat lärande ett betyg, intyg eller motsvarande.
- **Fria bildningen:** Folkhögskolor, medborgarinstitut, studiecentraler och idrottsutbildningscenter. Mål och innehåll i undervisningen bestäms av sammanslutningen bakom läroinstansen, ofta föreningar och stiftelser som kan representera olika världsåskådningar eller arbeta utgående från lokala och regionala bildningsbehov.
- **Fristående examen:** Vuxna kan avlägga examen, yrkesinriktade grundexamina eller yrkes- och specialyrkesexamina, om personen har tillräckliga kunskaper och färdigheter som förvärvats genom tidigare utbildning och i arbetslivet, nödvändig yrkeskunskap visas i form av yrkesprov som innehåller praktiska arbetsuppgifter samt skriftliga och muntliga uppgifter. Efter avlagda prov får den studerande ett examensbevis utfärdat av examenskommissionen.
- **Fristående yrkesexamen:** Se fristående examen.

- **Frivilligarbete/arbetare:** Person som engagerar sig frivilligt i tredje sektorn vid sidan av sitt arbete eller sina studier.
- **Färdigheter:** Personlig förmåga att med hjälp av kunskap, erfarenhet och rent kroppsliga egenskaper kunna utföra en viss handling.
- **Föreningsarbete:** Föreningen erbjuder den aktiva möjligheten att ha styrelse- och andra förtroendeuppdrag.
- **Grundutbildning:** Anknyter till begreppet grundläggande yrkesutbildning som används inom den skolbundna yrkesutbildningen på gymnasialstadienivå och som utgör en grundskolebaserad yrkesutbildning.
- **Gymnasialstadienivå:** Grundläggande yrkesutbildning samt studieförberedande teoretisk utbildning som omfattar högst 120 sv, minst 75 kurser eller motsvarande på Åland.
- **[Haaga-Helia](#):** Privat yrkeshögskola i Helsingfors ägd av näringslivet. Utgångspunkten är företagets behov och tillgodose dessa genom att erbjuda en utbildning som uppfyller de praktiska krav som arbetslivet ställer, men som ändå har högskolenivå.
- **HAND-projektet:** ESF-projektet Kompetenssystem för handledarutbildning på Åland, 2001-2004, vid Ålands yrkeshögskola/Högskolan på Åland. Projektet omfattade alla åländska yrkesutbildningar och med uppdraget att utforma ett system för handledarutbildning genom bland annat samordning av befintliga resurser och utformning av effektiva metoder som stöder kompetensutvecklingen inom handledningsområdet.
- **Högskoleutbildning:** Studier som ingår i utbildning som leder till högskoleexamen.
- **Icke-formell utbildning:** All organiserad utbildning som äger rum utanför det formella utbildningssystemet så som vissa arbetsmarknadsåtgärder, folkbildning och kurser i föreningslivet.
- **Icke-formellt lärande:** Former av utbildning som inte sker inom det formella samhällsupprätthållna utbildningssystemet såsom grundskola och studieförberedande utbildning, yrkesutbildning, högskoleutbildning.
- **Identifiering:** Identifiering av kompetens är att försöka förstå de tidigare förvärvade kunskaperna och att strukturera sin kunskap i förhållande till målen.
- **Informellt lärande:** De omedvetna lärprocesser som sker utöver organiserad utbildning i andra sociala sammanhang, till exempel i umgänge med familj och vänner, via fritidsintressen och i föreningsliv.
- **Infrastruktur för vuxenutbildning:** En infrastruktur ska ge förutsättningar för ett kontinuerligt lärande för alla vuxna medborgare. I infrastrukturen bör ingå regelverk, information, uppsökande verksamhet, professionell och objektiv vägledning, validering, studieorientering, individuell studieplanering. [Vuxenutbildning på Åland - nulägesbeskrivning och förslag till utveckling av en infrastruktur](#), Vuxenutbildningskommittén, betänkande 3.4.2007.
- **Individuell studieplan:** Kan göras för studerande på examensinriktade program (yrkeshögskola i riket och/eller [Högskolan på Åland](#)).
- **Inkluderande:** Form av tillgodoräknande där man kopplar ihop kunskaper till delar av examenshelheten i form av biämne eller valbara kurser.

- **Inlärningseffekter:** Kompetenshelheter som man efter avslutad studietid (förstå, kunna, göra) erhållit, i relation till läroplanens lärandemål. Resultatet kan ses som kompetens.
- **Institut för yrkeskurser:** Skall finnas enligt Landskapslag om sysselsättningsfrämjande utbildning, LL om sysselsättningsfrämjande utbildning ÅFS 39/88. Ålands kursinstitut avvecklat, ls-beslut 4.2.1997.
- **Kompetens:** En kombination av kunskaper, färdigheter och attityder som är anpassade till det aktuella området. Europaparlamentets och rådets rekommendation 18.12.2006 om nyckelkompetenser för livslångt lärande ([2006/962/EG](#)) Kompetens kan delas i flera sorter:
  - *Nyckelkompetenser:* den kompetens man behöver för personlig utveckling, aktivt medborgarskap, social integration och sysselsättning. EU har tagit fram åtta nyckelkompetenser en individ bör ha för att fungera i dagens kunskapsamhälle; kommunikation på modersmålet, kommunikation på främmande språk, matematiskt kunnande och grundläggande vetenskaplig och teknisk kompetens, digital kompetens, lära att lära, social och medborgerlig kompetens, initiativförmåga och företaganda och kulturell medvetenhet och kulturella uttrycksformer.
  - *Kärnkompetenser:* bygger på grundläggande värderingar i ideella organisationer, är på så vis specialiserad kompetens.
  - *Reell kompetens:* all den samlade kompetens en person har, oavsett hur han eller hon har erhållit den och oavsett om han eller hon har formella betyg på den eller inte. Till den reella kompetensen räknas alltifrån praktiska erfarenheter, yrkeskunskap, till icke-formell utbildning och personliga egenskaper och färdigheter.
  - *Generell kompetens:* kompetens som är lätt överförbart mellan olika områden. Mer sektorsövergripande, bredare kompetens.
- **Kompetenskartläggning:** Individens kompetens kartläggs och beskrivs.
- **Kompetensprov:** Tillfälle där den studerande har möjlighet att visa vad den lärt sig.
- **Kompetensutveckling:** Identifierar kompetensbehov utifrån en jämförelse mellan den enskilde individens kompetens och de behov som yrkesrollen ställer, både på kort och på lång sikt och åtgärdar dessa.
- **Kompletteringsutbildning:** Med kompletteringsutbildning avses utbildning som krävs för bibehållande eller uppnående av kompetens.
- **Kvalifikationer:** Summan av dokumenterade kunskaper och färdigheter.
- **Kvalitetsledning:** Tekniker och metoder för hur en organisation ska styra, leda och utveckla den genomgripande kvaliteten på sina aktiviteter.
- **Kvalitetssäkring:** Genomlysning av verksamhetens mål, lärandemål, resurser och förutsättningar för kvalitet. Kvalitetssäkring baseras på en tydlig beskrivning av verksamhetens struktur, resurser och förutsättningar för kvalitet.
- **Kärnämnen:** Obligatoriska studier för alla studerande i samtliga yrkesinriktade utbildningar på Åland och i den studieförberedande utbildningen med yrkesprofil och omfattar studier i svenska, övriga språk, matematisk-naturvetenskapliga ämnen, humanistiskt - samhällsvetenskapliga ämnen samt hälsa och idrott.
- **Livslångt lärande:** Att ständigt utveckla de mänskliga resurserna utgående från människornas egna villkor och på deras eget ansvar.

- **Lärling:** En person som studerar enligt [LL om läroavtalsutbildning](#).
- **Lärlingsplatsen:** Den plats där den praktiska läroavtalsundervisningen bedrivs.
- **Läroavtal:** Arbetsplatsförlagd praktisk utbildning som varvas med teoretiska studier. Ordnas både som grundläggande- och tilläggsutbildning för ungdomar och vuxna. Läroavtal är ett tidsbundet arbetsavtal mellan lärling och arbetsgivare.
- **Läroavtalsutbildning:** Avser läroavtalsbaserad yrkesundervisning i arbetslivet i samband med praktiska arbetsuppgifter kombinerad med teoretisk undervisning. ([LL 59/98](#)).
- **Läroplan:** Målen för och det centrala innehållet i läroämnena och temaområdena definieras i läroplanen och direktiv ges för elevbedömningen.
- **Läroplan för kärnämnen:** Gemensam för alla yrkesinriktade utbildningsprogram på gymnasialstadienivå.
- **Läroplansgrunder:** Innehåller de övergripande målen för utbildningen, utbildningens struktur och omfattar de utbildningsprogram och kurser som skall erbjudas på respektive nivå, beskriver den underliggande kunskapssynen samt därav följande pedagogiska konsekvenser och utbildningspolitiska ställningstaganden. innehåller även bestämmelser om särskilda temaområden i utbildningen, studiehandledning, stödundervisning och specialundervisning, bedömning, tillgodoräknande av tidigare studier samt utvärdering och kvalitetssäkring ([LL 52/97](#)). [Examensgrunder](#) är ett fastländskt begrepp för grunderna för fristående examen och för de nya grundexamen inom olika yrkesområden.
- **Målsättning med kursen:** Läroanstalten definierar vad läranderesultatet och kompetensmålet är efter avslutad kurs
- **Navigator:** Resurscenter med uppgift att utöka möjligheterna till nätbaserade distansstudier för enskilda åländska studerande i nära samarbete med offentliga myndigheter.
- **Novia:** Yrkehögskola, med samarbete med [Åbo Akademi](#), verksam i Jakobstad, Nykarleby, Vasa, Åbo och Raseborg.
- **Nätpedagogikprojektet:** fortbildningsprojekt för nätbaserat lärande inom [gymnasialstadiet](#) [skolorna på Åland](#), [Högskolan på Åland](#) samt fria bildningen. Målsättningen är bl.a. att skolorna skriver fram IT-strategier för nätbaserad undervisning, att personalen får möjlighet att öka sin kompetens inom IKT och nätbaserat lärande, system för fortsatt lärarfortbildning inom nätbaserat lärande, under projektets gång bygga upp en kompetens kring nätbaserad undervisning.
- **Optima:** Utbildningsanordnare som erbjuder specialyrkesutbildning för unga och vuxna i Svenskfinland samt erbjuder olika former av tjänster för arbetslivet. Ägs av kommunerna Jakobstad, Pedersöre, Larsmo, Nykarleby, Kronoby, Oravais och Karleby.
- **Organet för yrkesprov:** Benämning som valts i riket för den åländska motsvarigheten av yrkesråd och är det begrepp som används i [rikslagen och förordningen om yrkesutbildning](#) jämte ändringar, samt av Utbildningsstyrelsen föreskrift (på finska: [FS 32/011/2005](#)) om grunder för läroplanen och för fristående examina inom grundutbildningen.
- **Professionellt erkännande:** Den behöriga myndigheten/skolan kan fatta beslut om de tidigare förvärvade färdigheter är godkända eller inte inom den instansen. [Utbildningsstyrelsen](#) utfärdar

beslut om den behörighet en utländsk högskoleexamen ger för en statlig eller kommunal tjänst eller ett uppdrag i Finland.

- **Självskattningsverktyg:** Individerna kartlägger själv sina erfarenheter och uppskattar den kunskap och de färdigheter personen fått i olika sammanhang. Frågeformulär eller annan form av verktyg där individen kan värdera sina kunskaper och kompetenser utifrån olika påståenden, tex. Europass språk.
- **Skiljebetyg:** Tilldelas studerande som avbrutit utbildningen. För utbildningar på gymnasialstadiet regleras olika typer av betyg i läroplansgrunderna och i skolornas reglementen.
- **Slutbetyg:** Tilldelas studerande som fullgjort utbildningen. Slutbetyg för utbildningar på gymnasialstadiet regleras olika typer av betyg i läroplansgrunderna och i skolornas reglementen.
- **Sysselsättningsfrämjande utbildning:** Utbildning som anordnas enligt LL om sysselsättningsfrämjande utbildning, för att tillgodose arbetsmarknadens behov av utbildad arbetskraft och motverka arbetslöshet. (LL om sysselsättningsfrämjande utbildning ÅFS 39/88).
- **System för erkännande av tidigare förvärvad kompetens:** Metoder för att möjliggöra erkännande av tidigare förvärvad kompetens och av kompetens som förvärvats på annat sätt än i formell utbildning. Centrala instrument är kompetensorienterade undervisningsplaner och individuella studieplaner.
- **Tillgodoräknande:** Studier som kan räknas till godo, på tre olika sätt; den tillgodoräknade prestationen motsvarar direkt, den tillgodoräknade prestationen motsvarar inte direkt någon kurs men faller inom ramen för ett sådant ämne som läses vid utbildningsanstalten i fråga och räknas tillgodo, den tillgodoräknade prestationen motsvarar varken en specifik kurs eller ett sådant ämne som läses vid utbildningsanstalten men kan ändå godkännas inom ramen för examen som biämne eller valbar kurs.
- **Tillträde till högre utbildning:** Behöriga sökande får rätten att söka högre utbildning. [Lissabonfördraget](#).
- **Tredje sektorn** Är det övriga utöver näringsliv och offentliga sektorn, d.v.s. föreningar och organisationer, samt organisationer inom den fria bildningen.
- **Tredje stadiet:** Utbildning på universitet, högskola och yrkeshögskola i Finland.
- **Utbildningsersättning:** För att täcka de merkostnader en lärlingsplats medför för en arbetsgivare har denne rätt till utbildningsersättning. En överenskommelse om storleken på ersättningen ska träffas mellan lärlingsnämnden och arbetsgivaren innan läroavtalet godkänns. ([LL 59/98](#) och [F 61/98](#))
- **Utbildningsstöd:** Motsvarighet till allmänt studiestöd, för den som deltar i sysselsättningsfrämjande utbildning. (LL om sysselsättningsfrämjande utbildning ÅFS 39/88).
- **Validering:** En strukturerad bedömning, värdering, dokumentation och erkännande av kunskaper och kompetens som en person besitter oberoende av hur de förvärvats.
- **Vidareutbildning:** Avser att höja kompetensen genom att man exempelvis bygger på en tidigare erhållen examen med en högre examen.

- **Volontärarbete:** En volontär är en person som utträttar ett ideellt arbete som sin huvudsakliga sysselsättning under en period i livet, vanligen mellan några veckor och upp till ett år, engagemang av heltidskaraktär.
- **Vuxenutbildning:** Alla former av lärande som vuxna ägnar sig åt efter avslutad utbildning. Vuxenutbildning är då sådan utbildning som riktar sig till personer som redan lämnat – men som önskar återkomma till – utbildningssystemet. *Vuxenutbildning: Det är aldrig för sent att lära.* Bryssel den 23.10.2006 [KOM\(2006\)614](#) slutlig
- **Vuxenutbildningsreform:** Skapa bättre förutsättningar för livslångt lärande och bättre fortbildningsmöjligheter.
- **Yrkesbedömare:** Yrkesbedömarnas uppgift är att bedöma vilken kompetens validanden har mot olika kravspecifikationer, tex. fristående yrkesexamina.
- **Yrkesbedömning:** Identifiera och bekräfta kunskaper, kompetens och färdigheter och ger ett intyg över dessa, utförs av en yrkeslärare eller av yrkesverksam person (yrkesbedömare) som godkänts av branschen, genomförs i två steg: en djupare kartläggning av utbildning och arbetslivserfarenhet och praktisk bedömning av kompetenser inom yrket som framkommit i det utforskande samtalet. Bedömningen sker i yrkesmiljö och görs av professionell yrkesutövare alt yrkeslärare.
- **Yrkesbehörighet:** Krav på utbildning eller arbetserfarenhet.
- **Yrkeshögskola:** Yrkesutbildning på högskolenivå.
- **Yrkesinriktade utbildningsprogram:** Ger de studerande sådana teoretiska och praktiska kunskaper som krävs för att kvalificera sig för uppgifter i arbetslivet och som motsvarar samhällets krav på utbildad arbetskraft inom respektive yrkessektor ([LL om utbildning efter grundskolan 52/97](#)).
- **Yrkeskvalifikationer:** Kvalifikationer som intygas i ett kompetensbevis eller yrkeserfarenhet eller båda, Europaparlamentets och rådets direktiv [2005/36/EG](#) om erkännande av yrkeskvalifikationer. Ej reglerat på Åland.
- **Yrkesprov:** De dagar när studerande som går läroplansbaserad grundexamen visar sitt yrkeskunnande i arbetet. Yrkesprovet kan utföras under perioden av inläring i arbetet och bedöms av arbetsplatshandledaren. Bedömningen sker utgående från givna kriterier. (Lag om erkännande av yrkeskvalifikationer, art. 2.2, [FFFS 1093/2007](#)). (April 2009 ej ännu reglerat på Åland, en försöksperiod pågår. Vårdutbildningen följer rikslagsstiftningen.
- **Yrkesråd:** Godkänner skolans planer för genomförande och bedömning av yrkesprov, som en del av läroplanen, övervakar yrkesprovverksamheten och fattar beslut om bedömare av yrkesprov. Skolan bestämmer närmare om yrkesrådets övriga uppgifter, arbetssätt och beslutsfattande samt om arvode som betalas till rådets medlemmar. Respektive direktion tillsätter ett eller flera yrkesråd för planering och genomförande av yrkesprov I yrkesrådet ingår representanter för skolan, lärarna, studerande och arbetslivet. Yrkesrådet kan vara gemensamt för flera utbildningsprogram. Begreppet används av de åländska gymnasialstadieskolorna, förutom Ålands vårdinstitut som använder begreppet yrkesteam.
- **Yrkesteam:** Yrkesteam är den överenskomna finlandssvenska benämningen inom vårdutbildningarna på det organ som utbildningsanordnaren tillsätter enligt lag ([L601/2005](#)). Används av [Ålands vårdinstitut](#). Jmf [organ för yrkesprov](#).